

Södertörns högskola
Rektor

Luntmakargatan 13, Box 7851,
SE-103 99 Stockholm, Sweden
Tfn/Phone: +46 8 563 085 00
Fax: +46 8 563 085 50
hsv@hsv.se, www.hsv.se

Maria Södling
08-563 085 78
Maria.Sodling@hsv.se
BESLUT

2010-06-29
Reg.nr 641-1468-10

Beslut om tillstånd att utfärda examina på forskarnivå inom området miljövetenskapliga studier

Högskoleverket beslutar att ge Södertörns högskola tillstånd att utfärda licentiatexamen och doktorexamen inom området miljövetenskapliga studier.

Ansökan och ärendets hantering

Södertörns högskola har ansökt hos Högskoleverket om tillstånd att utfärda examen på forskarnivå inom området miljövetenskapliga studier. För granskning av ansökan har Högskoleverket utsett följande sakkunniga: professor Katarina Eckerberg, Umeå universitet/Stockholm Environment Institute, professor Jan-Erik Hällgren, Sveriges lantbruksuniversitet och professor Gunilla Lindström, Örebro universitet. Professor Christina Ullenius har fungerat som moderator. Underlag för bedömningen har varit högskolans ansökan samt intervjuer med representanter för högskolan vid en hearing vid Södertörns högskola den 10 maj 2010. De sakkunnigas yttrande bifogas.

Bedömning

Bedömningen har gjorts utifrån de krav som ställs i högskolelagen och högskoleförordningen och utifrån de bedömningsgrunder som Högskoleverket har utarbetat. De sakkunnigas bedömning är att högskolan ska beviljas tillstånd att ge examina på forskarnivå inom området miljövetenskapliga studier. Högskoleverket instämmer i bedömargruppens bedömning.

Med hänvisning till 6 kap. 5 b § högskoleförordningen (1993:100) lämnar Högskoleverket även tillstånd att utfärda masterexamen inom samma område.

Beslut

Högskoleverket beslutar att ge Södertörns högskola tillstånd att utfärda licentiatexamen och doktorexamen inom området miljövetenskapliga studier.

Högskoleverket beslutar också att ge Södertörns högskola tillstånd att utfärda masterexamen inom samma område.

Beslut i detta ärende har fattats av universitetskanslern Anders Flodström efter föredragning av utredaren Maria Södling i närvaro av huvudsekreteraren Lena

Adamson, pressekreteraren Kristin Lindqvist och avdelningschefen Magnus Hjort.
I ärendets beredning har även utredaren Anna-Karin Magnusson deltagit.

Anders Flodström

Maria Södling

Kopia till:
Utbildningsdepartementet
De sakkunniga

Utlåtande för ansökan om tillstånd att examinera på forskarnivå inom området miljövetenskapliga studier, Södertörns högskola

Område: miljövetenskapliga studier

Ingående forskarutbildningsämne där utbildning initialt kommer att anordnas: miljövetenskap

Område för examenstillstånd

Ansökan omfattar området miljövetenskapliga studier, med miljövetenskap som det forskarutbildningsämne där högskolan avser att initialt anordna utbildning. Miljövetenskap är ett nationellt och internationellt etablerat begrepp som omfattar tvärvetenskapliga och tillämpade perspektiv på miljöfrågor. Området utgör definitivt en del av högskolans profilering, och en relativt stor del av forskningen vid högskolan bedrivs inom miljövetenskap. Avgränsningen av området för examenstillstånd är rimlig liksom dess indelning i tre teman (miljöförändringar och ekologiska processer, miljö och utveckling samt environmental governance). Ett gemensamt fokus på Östersjöregionen framhålls av högskolan. Forsknings-samverkansprojekt är den tydligaste kopplingen till det omgivande samhället, som beskrivs som mycket viktig.

Bedömarens uppfattning är att högskolan har forsknings- och utbildningsmässiga förutsättningar för att få examenstillstånd på forskarnivå inom området miljövetenskapliga studier. Sakkunniga vill dock uppmärksamma högskolan på att miljövetenskap såsom det definieras i ansökan förutsätter en stark samhällsvetenskaplig kompetens. Likaså är en god integrering av naturvetenskapliga och samhällsvetenskapliga perspektiv på miljöfrågorna beroende av en gemensam problemformulering och en gemensam avgränsning i tid och rum. Vissa av de forskningsinriktningar som är starka vid institutionen för livsvetenskaper består av relativt smal biovetenskaplig forskning, vilket framgår av ansökans publikationsförteckningar och av Högskoleverkets bibliometriska analys. Annan forskning vid institutionen för livsvetenskaper är betydligt närmare möjliga miljövetenskapliga samarbeten. Bedömarens uppfattning vill betona vikten av att högskolan säkerställer såväl ämnesmässig bredd som ämnesmässigt djup även inom eventuella framtida forskningsinriktningar inom området.

Bedömarens uppfattning har två reservationer inför områdets avgränsning. För det första är dess samhällsvetenskapliga kompetens under uppbyggnad och behöver förstärkas ytterligare. Eftersom högskolan också avser att bedriva forskarutbildning inom politik, ekonomi och samhällets organisering bör det finnas goda möjligheter till samarbete över institutionsgränserna. För det andra finns det epistemologiska, metodologiska och kulturella skillnader mellan naturvetenskap och samhällsvetenskap som bör uppmärksammas och arbetas med såväl inom forskar- och lärargruppen som bland studenterna.

Bedömarens uppfattning finner att området är tillfredsställande avgränsat och på ett rimligt sätt sammanfaller med forskarutbildningsämnet miljövetenskap. Ytterligare

samhällsvetenskapliga perspektiv bör tillföras genom ett stärkt samarbete med området politik, ekonomi och samhällets organisering.

Sammanfattningsvis anser bedömargruppen att högskolans argumentation för området för examenstillstånd är tillfredsställande.

Högskolans kvalitetsarbete

Högskolan har påbörjat ett systematiskt kvalitetsarbete och har idag ett kvalitetsråd, placerat direkt under rektor, som arbetar med detta. Bedömargruppen finner dock att såväl det skriftliga underlaget som uppgifter vid hearingen är oklara vad avser den nuvarande övergripande strukturen, vilka organ som ska ansvara för kvalitetssäkring och kvalitetsgranskning samt hur detta ska ske rent konkret. Ett antal olika rådgivande, stödjande och beslutande organ nämns: fakultetsnämnd med forskarutbildningsutskott, områdesstyrelse, ämnesstyrelse, handledarkollegium och även forskarstuderanden. Kompetens och beslutsrätt för dessa är ännu inte utmejslat, vilket gör att det finns risk för både överlappning och bristande kvalitetsansvar, till exempel vad gäller studieplaner. Vidare är miljövetenskap, liksom Södertörns högskola i stort, starkt beroende av hur kvalitet i forskning och utbildning bedöms i tilldelningen av medel genom Östersjöstiftelsen. Kopplingen mellan Östersjöstiftelsens strategiska kvalitetsansvar och högskolans forskarutbildning bygger i dagsläget på muntliga överenskommelser och är beroende av nyckelpersoner som kommer att bytas ut. Ett skriftligt förtydligande av Östersjöstiftelsens långsiktiga strategi ifråga om stöd till centrala professurer och forskarutbildning vid högskolan är önskvärt när det gäller att kvalitetssäkra den miljövetenskapliga forskningen och utbildningen på forskarnivån.

Sammantaget finner bedömargruppen att högskolans kvalitetsarbete tangerar en nedre gräns. Dokumenterade rutiner saknas för närvarande i form av organisation och beslutsprocesser för hur och av vem de olika kvalitetsfrågorna ska hanteras. Det strategiska ansvaret för hög vetenskaplig kvalitet i forskarutbildningen är starkt beroende av ekonomiskt stöd från Östersjöstiftelsen, och bör fastläggas skriftligt. Bedömargruppen anser emellertid att bägge dessa brister har goda förutsättningar att lösas av högskolan.

Sammanfattningsvis anser bedömargruppen att högskolans kvalitetsarbete är tillfredsställande.

Forskarutbildningsmiljö

Södertörns högskola har sedan 2007 beviljat medel för att utveckla den miljövetenskapliga forsknings- och forskarutbildningsmiljön vid högskolan. Forskningen inom miljövetenskapsområdet bedrivs huvudsakligen inom institutionen för livsvetenskaper. Även andra institutioner deltar. I dagsläget finns ett basanslag på cirka två miljoner kronor samt en professur inom ämnesområdet som sedan 2009 finansieras av Östersjöstiftelsen. För den planerade

forskarutbildningen avser man att rekrytera doktorander från det nyligen beviljade masterprogrammet Environmental Science Communication and Decision Making, men även från andra håll.

Området innefattar tre teman: miljöförändringar och ekologiska processer, miljö och utveckling samt environmental governance. De två förstnämnda utgör förhållandevis starka forskningsinriktningar med god potential för utveckling. Det senast tillkomna temat environmental governance har goda förutsättningar att skapa ett samlat fokus på Östersjön. Ansökan vilar också på att högskolan varit engagerad i forskarutbildning främst vid forskarskolan Baltic and European Research School (BEEGS) och Environmental Science and Development Graduate School (ESDGS). Inom ESDGS finns för närvarande 18 doktorander registrerade.

På grundval av ansökan och intervjuer är bedömaregruppen övertygad om att forskarutbildningsmiljön är kreativ och öppen för förändring. Vid hearingen framkom att områdets forskare är väl samspelta och träffas regelbundet både genom seminarier och i informella lunchrumsmöten. Forskargruppen är också väl förankrad internationellt genom kontaktnät och deltagande på konferenser. Det finns en god fysisk närvaro av handledare och en bra intern kommunikation med regelbundna institutionsmöten. Detta ger goda förutsättningar för doktorandernas utveckling.

Bedömaregruppen uppfattar att nuvarande doktorander som är knutna till andra lärosäten för sin forskarutbildning ser positivt på en forskarutbildning i miljövetenskap vid Södertörns högskola. I dagsläget upplever de en något splittrad situation. De framhöll att högskolan varit tydlig i hur deras individuella forskarutbildning ska slutföras och att de ser med tillförsikt på forskarutbildningsmiljön vid högskolan.

Det finns goda möjligheter till positiv utveckling av miljövetenskapliga studier och en god stämning för samarbete både i handledar- och doktorandgrupp. Likaså kan området stärkas genom samarbeten med forskare på andra institutioner både inom och utom högskolan kring nya forskarutbildningskurser. Forskargruppens vilja att göra detta framkom under hearingen. Det största hotet är att forskarmiljön är beroende av några få personer med relativt hög publiceringsfrekvens samt starkt beroende av Östersjöstiftelsen som finansieringskälla, inte bara för forskningsprojekt utan även för basfinansiering och stöd till internationalisering.

Sammanfattningsvis anser bedömaregruppen att forskarutbildningsmiljön är tillfredsställande.

Handledarresurser

Bedömaregruppen anser att högskolans handledarresurser inom det miljövetenskapliga området är tillfredsställande, om än relativt beroende av enskilda personer. En annan svaghet består i de stora skillnaderna i antal publikationer och citeringar mellan handledarna. Det finns också svårigheter i att formulera gemensamma forskningsproblem och att finna metoder härför inom

området. Slutligen täcker inte forskarnas/handledarnas kompetens miljövetenskapens olika delar lika väl. De samhällsvetenskapliga perspektiven ter sig fortsatt relativt svaga.

Dock har de handledare som finns inom området goda erfarenheter av handledning och ett bra utgångsläge för att utveckla en utbildning på forskarnivå. Antalet professorer och docenter är tillräckligt för huvudhandledarskap och med rimliga möjligheter till handledarbyte om så behövs. Det finns ett antal viktiga kompetenser för området, men man saknar också en del kompetensområden. Ett ökat tvärinstitutionellt samarbete inom och utom högskolan är önskvärt för att fylla dessa luckor. Samarbete finns redan etablerat med ett flertal världuniversitet för nuvarande doktorander (främst Stockholms universitet, men även Uppsala universitet, Linköpings universitet, Kungl. Tekniska högskolan och Örebro universitet). Dessa bör bibehållas för att tillse ett kvalitativt gott utbud av forskarutbildningskurser, men också för att ge möjlighet till biträdande handledare på expertområden som saknas på högskolan. Bedömargruppen fann vid hearingen att sådana planer finns.

Ytterligare styrkor är att det är generellt lätt att rekrytera goda forskare och lärare till högskolan. Dock vill bedömargruppen uppmärksamma högskolan på att rekrytering av kvinnliga forskare är särskilt angelägen mot bakgrund av en ojämn könsfördelning i toppskiktet av forskartjänster. De fyra kvinnliga professorer/docenter som idag finns vid institutionen för livsvetenskaper är flitigt anlitade för olika administrativa uppdrag vilket gör att deras forskningsmeritering riskerar att stå tillbaka.

Högskolans planer på att uppfylla Högskoleverkets kriterier vad gäller handledarresurser är enligt bedömargruppen ambitiösa och väl genomtänkta. Det femåriga stödet till professuren i miljövetenskap liksom basanslaget från Östersjöstiftelsen är en god grund. Bedömargruppen vill dock peka på svårigheter att bedöma den långsiktiga utvecklingen och stadgan i handledarsituationen. Forskar- och handledargruppen är helt beroende av extern finansiering för att säkra kontinuitet i forskningen. Beroendet av Östersjöstiftelsen gör att relationen mellan stiftelsen och högskolan bör förtydligas när det gäller långsiktig försörjning av forskarutbildning.

Bedömargruppen finner att handledarsituationen för närvarande är tillfredsställande och att möjligheterna till att stödja en positiv utveckling av forskarutbildningen gynnsamma. Bedömargruppen vill dock starkt betona vikten av att säkra en långsiktig basfinansiering av handledare, jämnare könsfördelning bland handledare samt att tillse tillräcklig samhällsvetenskaplig kompetens bland handledarna.

Sammanfattningsvis anser bedömargruppen att handledarresurserna är tillfredsställande.

Ekonomi

Miljövetenskapsområdet är förhållandevis starkt inom högskolan. Till området räknar man 21 seniora forskare (4 professorer, 11 docenter, 6 lektorer). Det externa bidraget till forskning för dessa forskare är 20,5 miljoner kronor. Östersjöstiftelsen står 2009 för 14,2 miljoner kronor, resten kommer i huvudsak från Formas, EU, Vetenskapsrådet, SIDA och Naturvårdsverket.

Dagens forskarutbildning vid institutionen beräknas ha ett finansieringsbehov om 9,7 miljoner kronor och omfattar 18 doktorander. Doktoranderna är idag i huvudsak externt finansierade. I framtiden planerar man för 20 doktorander, vilket kommer att öka behovet av medel. Högskolan presenterar en budgetkalkyl som slutar på cirka 13 miljoner kronor. I beräkningen ingår att cirka hälften av doktoranderna ska finansieras av fakultetsmedel och Östersjöstiftelsen. Enligt beräkningarna ska fakultetsmedlen täcka kostnaderna för en ny doktorand per år. Vidare ska forskarskolan BEEGS bidra till finansiering av en doktorand per år. Hälften av miljöstödet på 2 miljoner kronor ska användas till forskarutbildningen.

Formellt ser finansieringskalkylen ut att kunna hålla, men det finns frågetecken. Beräkningen utgår från att doktoranderna ska undervisa eller utföra administrativa uppgifter vid institutionen om 20 procent per år, vilket gör att denna post tas från grundutbildningen och får konsekvenser för lärarbemanningen i stort. Vidare har högskolan extremt höga interna påslag, som naturligtvis blir svåra att minska när man startar en ny verksamhetsgren. Det är oklart om man räknat in de extra kostnaderna för fakultetsnämnden som har ansvar för forskarutbildningen samt andra administrativa kostnader för uppföljning av doktorander. Bedömargruppen vill uppmärksamma högskoleledningen på att kostnaderna troligen blir högre än beräknat. Inkomsterna har beräknats med en marginal för att de externa medlen inte blir riktigt lika höga i framtiden (cirka minus 10 procent). Det är naturligtvis svårt att beräkna avkastningen på stiftelsens kapital, men en osäkerhet finns även här då yttre, helt obekanta situationer snabbt kan förändra finansieringsbilden. I ansökan framhålls att Södertörns högskola har en bra ekonomi för att starta forskarutbildning, vilket stämmer om inte börserna reagerar negativt och om man fortsättningsvis kan vara skickliga på att erhålla externa forskningsmedel. Om inte dessa förutsättningar bibehålls eller ökar så har Södertörns högskola inte en långsiktigt hållbar ekonomisk förutsättning att bedriva forskarutbildning.

Samtidigt vill vi dock peka på att området miljövetenskap har goda förutsättningar att dra till sig externa anslag även bortom Östersjöstiftelsen. Möjligheterna till tvärdisciplinärt samarbete på det miljövetenskapliga området bör vara fortsatt attraktiva för finansiärer som EU FP7, Mistra, RJ, Formas, Naturvårdsverket och Sida. Det höga administrativa påslaget kan bli ett problem i konkurrensen med andra lärosäten.

Bedömargruppens uppfattning är att Östersjöstiftelsen är en tillfredsställande källa till finansiering av kostnader för forskning och utbildning på forskarnivå. Ansträngningar bör göras för att öka annan extern finansiering av forskning och utbildning på forskarnivå inklusive forskarutbildningskurser. Budgeten för forskarutbildningen bör ses över för att bättre reflektera samtliga kostnader.

Sammanfattningsvis anser bedömargruppen att ekonomin är tillfredsställande.

Infrastruktur

Den infrastruktur som finns i dagsläget är tillfredsställande och det finns bra samarbeten med andra lärosäten och forskningsanläggningar i Stockholmsområdet.

Hur man i framtiden ska klara att skaffa medel till fler lokaler (för nya doktorander) samt nyanskaffning av instrument i samband med nya metoder är inte utrett, och kostnaderna för sådana kan bli betydande, men detta problem gäller även andra lärosäten.

Det finns i dagsläget goda förutsättningar vad gäller tillgång till laboratorier, utrustning, bibliotek och lokaler samt möjlighet till samarbeten med andra forskningsmiljöer.

Sammanfattningsvis anser bedömargruppen att infrastrukturen är tillfredsställande.

Sammanfattande bedömning och förslag till beslut

Bedömargruppen föreslår att Högskoleverket ger Södertörns högskola tillstånd att utfärda examen på forskarnivå inom området miljövetenskapliga studier.